

Seminář Mediální výchova v roce 2015

Seminář **Mediální výchova v roce 2015** se uskutečnil v rámci **47. Dětského filmového a televizního festivalu Oty Hofmana v Ostrově** dne 14. října 2015 od 10.00 do 15.00 hodin v kinokavárně Domu kultury Ostrov.

Seminář se konal **pod záštitou Rady pro rozhlasové a televizní vysílání** a byl určen zástupcům školství, zejména pak ředitelům škol a pedagogům zaměřujícím se na mediální výchovu, ale rovněž reprezentantům zainteresovaných ministerstev, poslancům, senátorům a představitelům krajů a obcí.

Cílem semináře bylo:

- zhodnocení stavu mediální výchovy po deseti letech od zavedení do vzdělávacích plánů
- zmapování aktivit v této oblasti
- představení nejlepších příkladů mediální výchovy v praxi
- nastínění možných budoucích výzev
- nastartování komunikace všech zúčastněných v této oblasti

Jak připomněl i **Ing. Marek Poledníček, člen Rady** pro rozhlasové a televizní vysílání, **mediální výchova je součástí školních osnov od roku 2005, ovšem neexistuje žádná ucelená představa, jak by měla vypadat a probíhat**. Jednotlivé školy ji zapracovaly do svých rámcových vzdělávacích programů v různém rozsahu dle vlastního uvážení. Úroveň mediálního vzdělávání je proto nutně roztržštěná. (Vedle tohoto opatření pak ovšem existuje v rámci neformálního a informálního vzdělávání řada dalších aktivit, které rovněž přispívají ke zvyšování mediální gramotnosti.)

Průběh semináře Mediální výchova v roce 2015

10:00

Úvod přednesli ředitel Domu kultury Ostrov **Jan Filip** a bývalý ředitel festivalu, člen Rady pro rozhlasové a televizní vysílání **Marek Poledníček**. Moderátorem semináře byl mediální expert a bývalý člen Rady pro rozhlasové a televizní vysílání **Milan Bouška**.

M. Poledníček přivítal přítomné jménem Rady a opět konstatoval, že úroveň mediální gramotnosti je ve srovnání s Evropou značně nedostatečná.

M. Bouška poté pokračoval příměrem, že **mediální výchova je jako Yetti**. Všichni o něm něco vědí, myslí si, že existuje, někdo ho viděl, někdo ho snad i vyfotografoval... ale nikde se o něm moc konkrétně neví, praktická zkušenost chybí, nebyl uloven. Dnes budou hovořit lidé, kteří se s oním „Yettim“ setkali a něco o něm vědí a pokusí se přesvědčit i ostatní, že existuje.

Mediální gramotnost existuje – ovšem je otázka, co vše se do ní dá zahrnout, v jaké šíři a v jakém rozsahu. Stejně jako M. Poledníček i M. Bouška souhlasil, že úroveň mediální gramotnosti u nás není příliš dobrá, a ani nestoupá.

•

Plánem pro daný den bylo, aby seminář byl v dopolední části zaměřen spíše teoreticky, zatímco v odpoledních hodinách se budou řešit praktické příklady.

10:05

Tenhle svět není pro gramotné aneb Budoucnost mediální výchovy

prof. PhDr. Jan Jirák, Ph.D.

(<http://iksz.fsv.cuni.cz/IKSZFSV-299.html>)

Dle J. Jiráka existují tři konkrétní pojetí mediální výchovy v rámci pomyslného trojúhelníku, jehož vrcholy tvoří:

- 1) pojetí motivované obavami, strachem z médií
- 2) pojetí motivované snahou o co nejefektivnější využití médií, o využití jejich potenciálu ke zkvalitnění života
- 3) pojetí motivované přesvědčením, že média jsou natolik důležitým společenským fenoménem, že se o nich prostě učit musí

Jednotlivá pojetí mediální výchovy se liší podle toho, ke kterému vrcholu tohoto trojúhelníku se společnost momentálně přiklání. U nás do značné míry převládalo třetí pojetí – mediální výchova se zavedla proto, že ji učili jinde (a částečně hrály roli i obavy).

Mediální výchova v současné podobě je archaická. Koncepce mediální výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu (RVP) byla založena na konceptu masových médií (rozhlas, televize, film). Situace se ale změnila, protože **se změnila samotná média**, a to zejména vlivem **síťových médií (internet)** a jejich **mobility, všudypřítomnosti a sdílenosti**.

S médii lze dnes zacházet poměrně úspěšně a sofistikovaně při minimální sebereflexi této činnosti. Facebook a jiné sociální sítě mohou používat i mediální analfabeti. Tomu je třeba nutně věnovat zásadní pozornost.

Zásadní je přitom zároveň stále **obrazovost digitálních médií**. Jsme od ní neoddelitelní a je zároveň sociálně zakotvená. Musí se změnit předmět zájmu mediální výchovy a zároveň neztratit ze zřetele některé dosavadní (jako je například právě vědomí obrazovosti).

Nezbytné je chápat obsah, jinak s sebou obrazovost nese i riziko manipulace a upevňování stereotypů. J. Jirák připomněl fotografii, která se ukazuje studentům na školách – fotografii dvou běžících mužů: černošského muže v obyčejných šatech, následovaného bílým policistou v uniformě. Respondenti předpokládali, že se jedná o policistu honícího delikventa. Ve skutečnosti se jednalo o dva policisty, přičemž černošský policista byl v civilu. Stíhaný se nacházel zcela mimo fotografii (viz James Watson: *Media Communication*). Všichni jsme ovlivněni filmy, které pracují s podobným stereotypem – obsazením nebilého herce do role padoucha.

Digitální mediální výchova (kladoucí důraz na kreativitu a uživatelské schopnosti) **je paradoxně stále založena na predigitální znalosti médií**. Ještě i teď je v oficiálních dokumentech vnímána problematika médií prizmatem nedigitální zkušenosti – a zde zřejmě pramení přetrvávající důraz na ochranářské pojetí. Zatímco **dnešní děti jsou digitálními domorodci**, účastníci semináře, tj. my, kteří se na mediální výchově podílíme, jsme digitálními imigranty.

Téma médií musí postupovat veškeré školní předměty jako naprosto zásadní aspekt prostupující naše životy – s trochou nadsázky „jako pravopis“. Veškerí učitelé musí být vysoce mediálně gramotní, což vyvolává nutnost změny celého vzdělávacího systému učitelů. Bez mediální výchovy se neobejdeme, ale musí mít jinou podobu, než nyní.

10:30

Mediální výchova a filmová/audiovizuální výchova ve všeobecném vzdělávání

PaedDr. Markéta Pastorová

(<http://www.medialnivychova2015.cz/marketa-pastorova/>)

Mediální výchova představuje v rámci Rámcového vzdělávacího programu (RVP) povinné průřezové téma (látka prostupuje několika předměty); filmová a audiovizuální výchova je doplňujícím vzdělávacím oborem, je součástí vzdělávací oblasti Umění a kultura. Obě výchovy mají tedy v kurikulu odlišné postavení.

Mediální výchova je povinně vyučována na 1. i 2. stupni základních škol a na gymnáziích, ale nikoliv na učilištích, zde je okleštěná, zmiňuje se jen v rámci Základů společenských věd.

Mediální výchova – jedná se o schopnost analyzovat nabízené sdělení, posoudit jeho věrohodnost a vyhodnotit jeho komunikační záměr.

Filmová a audiovizuální výchova klade důraz na vlastní tvůrčí zkušenost. Zároveň vede ke schopnosti vnímat audiovizuální díla (naučit se filmové řeči a skladbě obrazu) a zaujmout k nim názor.

Dle M. Pastorové je nutné vyvarovat se až škodlivých a deformujících školních aktivit, které plynou z atraktivity tématu. Z mediální výchovy se stává leckdy zábava a show. Mediální výchova byla totiž v době svého vzniku velice módní, což se často odrazilo v její prezentaci (nekoordinovaný vznik různých publikací, akcí).

Případná změna v koncepci mediální výchovy by měla vycházet z odborných kruhů, aby byla garantována kvalita této změny.

11:00

Mediální výchova nejen ve školním kontextu

Mgr. Zdeněk Sloboda

(<http://www.medialnivychova2015.cz/zdenek-sloboda/>)

Z. Sloboda kriticky navázal na oba předřečníky.

V rámci průřezového tématu *Mediální výchova* není zahrnuta tvorba mediálních obsahů. Ta je místo toho náplní doplňujícího vzdělávacího oboru nazvaného *Filmová a audiovizuální výchova*, což je nesystémové.

Mediální tvorba měla v Československém vzdělávání tradici (film jako výukový prostředek, použití média ve vzdělání – média jako nástroj k něčemu jinému), ovšem v 90. letech zašla na úbytě.

Další tradice, které byly přerušeny:

- tradice didaktická (pro pionýry např. vznikaly příručky pro tvorbu školních novin apod.)
- tradice dramatické tvorby pro děti a mládež s výrazným socializačním aspektem (kroužky, amatérské festivaly, seriály Československé televize)

Pokud by se při tvorbě Rámcového vzdělávacího programu (RVP) využila synergie těchto tradic, nemusel by nyní J. Jiráček volat po nutnosti zásadní změny.

Je třeba rozlišovat mezi **mediální výchovou** (která je záměrná s pedagogickým plánem) a **mediální socializací** (což je celoživotní proces bez pedagogického plánu, přičemž výsledkem je právě gramotnost).

Mediální výchovu tvoří pomyslný trojúhelník „věděni, hodnocení, jednání (práce s médii)“. Mediální výchova má dvě části. Je mediální výchova ve škole a mediální výchova v rodině.

Mediální výchova v rodině dle výzkumu: rodiče sice stanovují pravidla, ale děti vyvíjejí značné úsilí, aby je obešly nebo alespoň s rodiči vyjednaly jejich zmírnění.

Objevuje se posun od časové restrikce („po Večerníčku spát“) k restrikci věkové, což je dáno přenosností a individualizací (již nejde „dát zaracha“, jediné určit, v jakém věku dítěte počítač či tablet pořídit, neboť pak již rodič jejich užívání neovlivní).

Další možností restrikce je vypínání wi-fi či „statusová“ restrikce (výměna dotykového mobilu za starý „klávesnicový“ jako trest, neboť mobil lze dnes považovat za statusový symbol).

11:30

*Komparace zahraničních přístupů k mediální výchově
Mediální výchova s využitím sociálních sítí
Prezentace a křest nové e-kničky Mediální výchova s Lumpíkem*

Prof. RNDr. Ludvík Čichovský, CSc, MBA, MSc

L. Čichovský se bohužel ze závažných důvodů nemohl semináře zúčastnit. Následující bod programu byl proto improvizovaný.

•

Namísto L. Čichovského představil e-knihu **Mediální výchova s Lumpíkem M. Poledníček**.

Jedná se o text dostupný pouze v elektronické podobě, a to zdarma. Jde o **otevřenou učebnici**, z níž lze při výuce použít cokoliv a jakkoliv to upravit. **Obsah publikace lze tudíž zcela svobodně přizpůsobovat potřebám té které výuky.**

„Lumpík“ z názvu učebnice je jméno hodného skřítky, který dětem a zájemcům pomáhá zvládnout problematiku mediální gramotnosti.

Více o projektu je uvedeno na stránkách *Mediální výchova 2015*, viz tento odkaz:

<http://www.medialnivychova2015.cz/ucime-se-s-lumpikem/>.

•

PaedDr. Marta Šefčíková (<http://www.fzsmeziskolami.cz/ucitele.html>), zástupkyně ředitele ze **FZŠ Mezi školami** na Praze 5 (FAKULTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLA Pedagogické fakulty UK, Praha 5 – Nové Butovice, Mezi Školami 2322) poté informovala o jejich probíhajícím školním projektu – o **implementaci facebookového profilu školy**. Uvedla, že se jedná o školu s cca 640 žáky, tj. školu velkou a plně organizovanou.

Facebookový profil této sídlištní školy (https://www.facebook.com/FZŠ-Mezi-Školami-625165667498395/?ref=br_rs) je **experimentálně využíván nejen k (sebe)prezentačním účelům tohoto školního zařízení, ale i k edukačním aktivitám** (byla zmíněna témata jako Linka bezpečí, Zdravá školní jídelna, Hodina TV navíc). Profil dle slov M. Šefčíkové vzbudil takto koncipovaný facebookový profil mezi uživateli (vč. samotných žáků školy) velký zájem a je čten po celém světě. S dětmi se nezapomíná řešit, co na Facebook ještě patří, a co již ne. (Je ovšem otázkou, zda se skutečně jedná o využití sociální sítě k mediální výchově či zda jde stále spíše o zavedení nového informačního kanálu školy.)

13:30

Prezentace Letní žurnalistické školy

Mgr. Milan Pilař

(<http://www.medialnivychova2015.cz/milan-pilar/>)

M. Pilař představil **Letní žurnalistickou školu Karla Havlíčka Borovského** jako projekt, jehož cílem původně bylo každoroční připomenutí osobnosti českého novináře a podpora výchovy mladých novinářů v Česku a na Slovensku.

Detailní a rozsáhlé informace o projektu jsou k dispozici na webových stránkách, a to včetně údajů o minulých ročnících: <http://www.letnizurnalistickaskola.cz/>.

Během svého vývoje se projekt přeměnil na **týdenní setkání mladých lidí ve věku od 15 do 26 let z Evropy** se zájmem o historii, současnost, budoucnost a média střední Evropy a se znalostí základů českého a slovenského jazyka.

Hlavním cílem projektu je bourání hranic a bariér mezi lidmi, čemuž odpovídá i výběr témat. Program tvoří **teoretické i praktické cvičení žurnalistiky** (denně od 8.00 do 15.00 hodin) a **besedy a přednášky s významnými osobnostmi z Evropy a USA** (denně v 15.30 a 19.00 hodin).

Jedná se zcela ojedinělý projekt.

14:00

Dětská tisková agentura, Dětské rádio Domino

PaeDr. Slávek Hrzal

(<http://www.medialnivychova2015.cz/slavek-hrzal/>)

S. Hrzal je mj. zakladatelem Dětské tiskové agentury a organizátorem celorepublikové soutěže o nejoblíbenějšího učitele Zlatý Ámos. Na semináři představil projekt prezentaci Dětské tiskové agentury a dětského rádio Domino.

Veškeré informace lze získat na webu projektu, viz: <http://www.dta.cz/>.

Klub Domino, Dětská tisková agentura je spolek, který nabízí dětem se zájmem o psaní a mluvené slovo kroužky malých novinářů. Umožňuje jim zdokonalit se v psaní článků a reportáží či vedení rozhovorů. Též si mohou vyzkoušet roli rozhlasového moderátora, reportéra, zvukaře nebo hudebního redaktora a naučit se natáčet a stříhat natočené zvukové materiály a míchat je s hudbou. Vše je pak zveřejněno v *Malých (ale našich) novinách* nebo ve vysílání internetového Rádía Domino.

S. Hrzal zdůraznil jepičí život dětských médií obecně – už rok trvání nějaké takové televize je úspěchem. Dlouhodobá existence Dětské tiskové agentury představuje neskutečný úspěch.

Je třeba, aby děti chápaly, že za obsah nesou odpovědnost, že si musí ověřovat pravdivost, že téma musí zpracovat tak, aby přitáhlo pozornost.

14:30

Dětská televize Liberec, práce dětí v televizních redakcích nejen na festivalu

Václav Chábera

(<http://www.medialnivychova2015.cz/vaclav-chabera/>)

V. Chábera, který je vedoucím redakce Dětské televize Liberec (DTV), prezentoval **Dětskou televizi Liberec a práce dětí v televizních redakcích nejen na festivalu**.

Veškeré informace lze získat na webu projektu, viz: <http://www.dtv-liberec.cz/domu-1/>.

DTV již od roku 2003 nabízí dětem a mladým lidem **možnost podílet se na tvorbě** (režie, kamera, stříh či moderování) **televizních pořadů**. Jedná se převážně o zpravodajské obsahy, ale i hrané filmy a videoklipy.

DTV též zajišťuje dětské televizní zpravodajství z Festivalu Oty Hofmana, tzv. Festivalové očko. Ostatně i celý seminář byl nahráván dětskými kameramany.

•

Záznamy ze semináře jsou pro zájemce k dispozici zde (účet M. Poledníčka na portálu youtube):

<https://www.youtube.com/channel/UCAxnVUaH4STKW6BS-EQF8eQ>